

Châtillon. Però la fonètica històrica, que ja troba escrúpol a admetre una síncope davant LL doble o altre grup bi-consonàntic (cf. *monestir*, *cabdellar*) s'oposaria absolutament a admetre'n una davant el grup triconsonàntic -LLI-. En canvi la síncope és normal en els NLL CASTULO, -ONEM, que es creuen ibèrics, d'on els andalusos *Cazlona* i *Cazorla*. Amb una base així l'evolució dels sons llisca planerament: la caiguda de la -U- és normal en romànic. —³ Ni la llengua aborigen, segons la inscripció «P.C.P.I., Dipl. ibi CASTLOSAIC» (CIL II, 3294) sens dubte amb una desinència ibèrica -saik. V. encara moltes notícies de *Castulo* en Tovar (*Ib. Land* III, ii, p. 175). —⁴ *Castulna* en monedes visigòtiques (Tovar, l. c., p. 177).

CARLET

Vila considerable, al SO. de València, uns 15 k. al NO. del Xúquer i Alzira, a la sortida de la Vall dels Alcalans.

PRON. MOD.: *karlét* (J. G. M.)1935; allí mateix i Alcúdia, Alfarb i tots els pobles veïns, JCor. 1962. Gentilici: *carletins*, 1935.

MENCIONS ANT. Consta tres vegades en el *Rept.* a. 1238, que durant el setge de València ja donà Jaume I a Montagut, germà del bisbe de Saragossa «P. de Monteacuto frater episcopi Cesarauguste: alquerias de *Carlet* et *Alharb*, que sunt in valle de *Alcala* --- et domos de Ali Alpegni cum furnis et molendinis» (ed. Bof. 177.1) i li ho confirmà un mes després, amb els mateixos NLL, sense més canvi que la grafia *Alarb*, en el nom d'Alfarb (374.5); 1239, en donar l'alqueria de *Alianet* ('Alginet') la situa «juxta *Carlet* et *Almaçaphes*» ('Almussafes'). 1271 escrit igual, i també el 1275 (de nou, citat junt amb Alfarb) (MtzFdo. *Doc. Val. ACA* I, núm. 1151 i 1877). També figura escrit igual en els censos de cristians vells i moriscos del Ss. xvi-xvii (p. p. Lapeyre i Reglà).

BIBLGR.: (amb la carta de poblament), en Lz. Vargas (c. 1774). II, 117, Chabàs, *El Archivo* III, 86; Sarthou (GGRV, 220-7), i Cavanilles, primera ed. 166-7 (amb un bon dibuix del paisatge del comtat de Carlet, segona ed. I, 230), que en descriu la pròspera producció i la ràpida creixença en els últims temps; abans de l'expulsió hi havia 400 moriscos, el 1742, 500 ànimes, i en temps de Cavanilles ja tenia 1000 veïns.

Sofrí una forta crisi a causa d'aquell fet històric, car, explica SSiv. (176-8) que no havia arribat a paròquia cristiana fins a 1404 (amb collació llavors d'una rectoria). Lapeyre li troba 170 focs de moriscos l'any 1527, i 144 el 1563, sense consignar si hi havia gaires cristians vells; el 1572, 62 cristians vells i 186 moriscos; i el 1602, 150 moriscos (*Géogr. Esp. Mor.*, p. 41). En fi el 1609, hi havia només 89 cristians vells, però 290 focs a la «moreria de *Carlet*», segons Reglà-Boronat (*An. Un. Val.* 1963, p. 110) pertanyent ales-

hores al *Conde de Carlet*: c. 1570 en la visita del «Beato», eren 70 cases de cristians vells i 200 de moriscos; i volien llavors ampliar l'església que s'hi feia, perquè fins llavors havia fet d'església l'edifici de l'antiga mesquita, convertida en una ermita cristiana sota l'advocació de St. Vicent Ferrer.

El Beato manà tancar-la perquè els convertits demostraven una sospitosa persistència a anar a la mesquita: «ut auferatur novis christianis studium propensum quo erga illam afficiuntur». És clar que l'expulsió d'aquella massa, en l'any 1611, havia de crear la deserció dels conreus i una ruïna total del lloc, malgrat de la repoblació per carta de 1612; de la qual no es llevà sinó lentament en la forma progressiva que descriu Cavanilles: la nova església és tot just del S. XVIII. Quant a la vida o presència d'Almansor a Carlet en temps dels moros, és una d'aquelles pures faules que inventava Escolano i algun cronicó.

ETIM. Res se n'ha escrit de concret; vaga i provisoriamet la inclusió en el petit mapa de noms mossàrabs d'E.T.C. I, 279.59. Menys seriosa i més vaga encara la derivació del NP *Carles* que he sentit a alguns, car no pu creure que SGuarner vagi escriure un «ll. vg. **Carlittus*» que li pengen. El nom de fonts *Carles* no ha estat corrent enlloc d'Espanya fins als nostres temps; i ni en el Nord de la Península s'hi usà a l'Edat Mitjana; no s'hi ha arrelat sinó amb la dinastia dels Austries, portat per Carles V, i el seu sèquit estranger. En germànic mateix, com a NP és peculiar dels dialectes continentals del germànic occidental, propi sobretot del fràncic (*Carleman*, *Charles*...) i estrany al gòtic i les altres llengües de la família.

És impossible imaginar l'existència de *Karl*- en mossàrab o llatí vulgar; perquè aquell diminutiu en -*ittus* seria una forjadura ridícula. Més seriós fou pensar si podia venir de **Cardet*, deriv. col·lectiu de *card* (+ ll. -ETUM), com els ribagorçans *Cardet* i *Cardedo*, cosa suggerida en una nota del *DECat* II, 573a30 ss., partint de la probable etimologia dels pirinencs *carlina* i *Carlit*, però en aquests ens guiaven el fet de ser una variant de *card*, i el nom d'un desert de cards, i es trobaven raons que induïen a veure-hi el resultat d'un tipus insòlit de dissimilació; mentre que les terres fèrtils i regades de *Carlet*, i també la fixesa de la -l- en el seu nom en totes les mencions des de 1238, i la manca d'aquells paral·lelismes, aviat m'hi tornaren escèptic.

El fort arrelament dels moros i moriscos a Carlet i encontorns indueix a no perdre de vista l'àrab, per més que no hi convidi gaire l'aspecte del mot i encara que hi ha arabismes en -*et*, provinents de plurals femenins en -*āt*, no existeixen arrels aràbigues *krl* ni *qrl* (cf. supra, s. v. *Carles-Benicarló*).

Les mencions més antigues, en el *Rept.* ens posen, però, sobre una pista, en designar repetidament les alqueries de *Carlet* i d'Alfarb com les cabdals en la «valle de *Alcalà*», de la qual també formaven part